

Мудрик Альона Миколаївна
студентка гр. ФФАМ-21, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: д.е.н., доцент Маршалок Т. Я.

МЕТОДИ УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ ДЕРЖАВИ

Несплата громадянами і підприємствами податків і зборів порушує стійкість бюджетної політики, спричиняє виникнення бюджетного дефіциту, відтік капіталу за кордон, обмежує можливість фінансування соціальних програм.

Ухилення від сплати податків обумовлює виникнення значних негативних наслідків у державі. Першочергово, бюджет не отримує достатню кількість фінансових надходжень, що призводить до зменшення його доходів, утворення бюджетного дефіциту, скорочення його видаткової частини чи навіть застосування процедури секвестру, і в результаті – недофінансування соціальної сфери, закриття державних соціальних програм, затримка виплат працівникам бюджетної сфери тощо.

Методи незаконного звільнення від платежів в Україні майже не відрізняються від методів інших країн. До них відносяться операції з контрабандою, порушення митного законодавства, фіктивні установи та компанії, незаконне повернення ПДВ, підробка продукції, наявність офшорних центрів, тіньова заробітна плата, заниження продажів, прибутку, незареєстрована, неформальна діяльність та зловживання пільгами.

Розглянемо сутність та наслідки для економіки таких схем.

1. Дуже популярним способом ухилення від оподаткування є використання «податкових гаваней», центрів «офшор», «сховищ». «Tax Haven» – це територія, на якій проводиться політика щодо залучення закордонних позик, надаючи такі пільги, зокрема і податкові. Центр «офшор» є різновидом «податкової гавані».

Офшорними центрами надаються податкові пільги іноземним нерезидентам в іноземній валюті. Таким чином, звільняючи від експортного та валютного контролю, вони залучають іноземний капітал.

Як відомо, одним із популярних центрів «офшор» є Британські Віргінські острови. Всім офшорним компаніям та їхнім співробітникам закон цієї офшорної зони надає такі переваги:

- преференційний податок на прибуток;
- нульовий податок на відсотки, дивіденди, гонорари;
- звільнення від валютного контролю;
- преференційна ставка податку на прибуток для іноземних працівників;
- безмитний імпорт товарів.

Таке переміщення коштів щороку здійснюється в обсягах близько 150-200 млрд грн. Як наслідок – державний бюджет недоотримує податкових надходжень у розмірі до 40 млрд грн. Такі схеми потребують значного фінансування, тому насамперед здійснюються крупними, заможними компаніями.

За даними ДПС більша кількість експортних операцій в останні роки здійснювалась через посередників Кіпру, Швейцарії, Нідерландів та Люксембургу.

Внаслідок цього, втрати податкових надходжень до бюджету щороку становлять близько 21,7 млрд грн.

2. Ухилення від сплати ПДВ.

Побудована в Україні система адміністрування ПДВ є однією з найбільш обтяжливих для платників податків у світі. Це обумовлено важкою системою електронного декларування податку, недосконалість системи реєстрації накладних в Єдиному реєстрі та законодавства в цілому.

За даними Державної податкової служби обсяги незаконного відшкодування з бюджету щорічно складають більше 300 млн грн.

3. Створення фіктивних підприємств.

Фіктивна підприємницька діяльність у податковому розумінні означає керувати суб'єктом господарювання для вжиття заходів, спрямованих на ухилення або мінімізації податків, таких як ПДВ, придбання грошових коштів, маніпулювання фінансовою звітністю та первинною звітністю.

4. VAT compliance gap

Непрямим методом оцінки недонаходжень до бюджету внаслідок застосування схеми ухилення від ПДВ, порушення митних правил, та неправомірного відшкодування ПДВ, є різниця між надходженнями, які мали б надійти до бюджету (оціненими за допомогою макроекономічної статистики) та реальними, з урахуванням наданих законом пільг – так званій VAT compliance gap (ПДВ-розрив).

5. Контрабанда та порушення митних правил

Найбільш поширеними проявами контрабанди є: викривлене декларування (митне оформлення із заниженим розміром податкового навантаження, зміна опису товару, обсягу, ваги); подвійна контрабанда (незаконний перетин кордону поза митними постами двох країн); зловживання пільгами; схема перерваного транзиту. Щорічні обсяги контрабанди оцінюються до 250 млрд грн, а втрати для бюджету оцінюють на суму до 80 млрд грн.

6. Конвертаційні центри.

Конвертаційними центрами (КЦ) є підприємства, які надають послуги відмивання грошей. КЦ створюють так звані «фірми-одноденки». Для їх реєстрації та відкриття рахунків в банку використовуються втрачені документи громадян України, жителів окупованих територій, паспорти осіб, які померли та ін. Втрати для бюджету становлять близько 15 млрд грн.

7. Контрафакт – це підробка, новий продукт, створений на основі вже існуючого, з порушення прав інтелектуальної власності. До контрафакту відносять піратство, використання чужого логотипу, зміну зовнішнього оформлення продукції. За розрахунками, втрати від такого ухилення сплати податків сягають 10 млрд на рік. Дані міжнародних організацій Euromonitor і KPMG показують, що рівень контрабанди сигарет в Україні є одним з найбільших в світі.

8. Виплати працівникам у «конвертах».

Однією з найбільш поширених форм уникнення оподаткування є нелегальне працевлаштування. Працівників або неофіційно влаштовують на роботу, повністю позбавившись сплати єдиного соціального внеску, податку з доходів фізичних осіб та військового збору. Також на практиці часто працівники оформляються під мінімальну заробітну плату, а решту отримують неофіційно. За приблизними розрахунками майже 1 млн осіб в Україні отримують доплати у «конвертах». Не задекларована наймана праця найчастіше використовується в сфері надання готельно-ресторанних послуг.

Втрати бюджету становлять до 30 млрд грн щорічно.

Заходи проти ухилення від сплати податків, розроблені міжнародною спільнотою, вже застосовуються у багатьох розвинених країнах. Україна продовжує працювати в цьому напрямку з деякими імплементаціями національного законодавства, що відповідає певним стандартам ОЕСР.

На даний момент необхідно вжити відповідних заходів для зменшення ухилення від сплати податків:

- використовувати міжнародний досвід для поступового зменшення податкового навантаження та адаптації його до особливостей розвитку нашої країни;
- створити умови, коли майже неможливо уникнути сплати податкового боргу. Це поступово збільшуватиме доходи державного бюджету;
- слідкувати за тим, щоб податкові надходження розподілялися розумно. Максимізувати добровільну сплату податків, чому має сприяти інформаційна просвіта серед населення;
- посилити реакцію громадськості проти корупціонерів, підвищити громадський контроль за роботою правоохоронних органів та підвищити ефективність боротьби з корупцією в державних установах.

Список використаних джерел:

1. Баранов С. О. Ухилення від сплати податків як основний чинник тіньової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 12. С. 102-106.
2. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>
3. Харазішвілі Ю. М. Світло і тінь економіки України: резерви зростання та модернізації. *Економіка України*. 2017. № 4. С. 22-45.
4. Єніна А. О. Аналіз причин, що впливають на ухилення від сплати податків. *Економіка та управління національним господарством*. 2019. № 31. С. 119-125.